

І. Б. Філонова,
аспірант, Університет банківської справи НБУ

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДО СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ

У статті досліджено основні чинники та механізми поширення кризових явищ на світових фінансових ринках, що вимагають вжиття запобіжних заходів у сфері фінансового регулювання.

The article deals with main factors as well as mechanisms of crisis spill-over at the world financial market, which require the strengthening of financial regulation and preventive measures implementation.

Key words: financial crisis, world economy, inflation, foreign debt, stock market, export of capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні глобалізаційні процеси набувають вирішального значення, адже саме вони визначають напрями розвитку світової економіки, впливають на грошово-кредитну та фінансову політику різних країн світу. Висока динамічність фінансових, торговельних та інформаційних потоків та багатогранність форм прояву економічної активності утворюють надзвичайно складну ієрархію зв'язків і залежностей, загострюючи тим самим наявні та породжуючи нові суперечності, істотно підвищуючи ризик виникнення глобальних фінансових криз.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблематикою фінансових криз у різні часи займалися як вітчизняні, так й іноземні вчені-економісти. Серед них, наприклад, такі західні представники, як Дж. Кейнс, Д. Стігліц, П. Кругман та ін. Достатньо глибоко й системно вивчали проблеми, пов'язані з фінансовими кризами, і вітчизняні дослідники, зокрема О. Барановський, Т. Вахненко та ін. Втім недостатньо висвітленими залишаються питання щодо причин нагромадження кризового потенціалу в національній економіці, що, у свою чергу, зумовлює вибір неефективних стратегій антикризового регулювання.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є комплексний аналіз механізмів виникнення, розгортання та поширення фінансово-економічних криз у середовищі глобалізації з метою формування науково обгрунтованої стратегії сталого розвитку банківської системи України¹. Досягнення поставленої мети зумовило такі основні завдання:

- здійснити причинно-наслідковий аналіз виникнення світової фінансової кризи 2007—2011 рр., визначити ймовірність настання "другої хвилі" кризи;
- виявити роль іноземного капіталу у поширенні кризових явищ та з'ясувати чинники накопичення кризового потенціалу в Україні;
- окреслити ключеві напрями використання уроків кризи для подолання негативних наслідків у національній економіці загалом і вітчизняній банківській системі зокрема;
- розробити заходи щодо удосконалення механізму державного регулювання іноземного капіталу та запропонувати стратегію підвищення стійкості і конкурентоспроможності банківської системи України.

ОБГРУНТУВАННЯ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Характерна особливість сучасного ринкового світового господарства — перманентні, хоча й нерегулярні, економічні кризи. Лише в 1975—1998 рр. у світі зафіксовано 158

валютних, 54 банківські і 32 комплексні кризи [1, с. 42]. Водночас особливістю нинішньої глобальної кризи є те, що вона, окрім фінансової і економічної складових, має ще й соціальну. Вже цілком очевидно, що дедалі глибше зростає соціальне розшарування, все більше загострюються ризики розкладання і деградації суспільства. На думку Ю. Осипова, "сучасна криза — це криза цивілізації" [2, с. 12]. Дана криза не могла виникнути в країнах з налагодженою соціально ринковою економікою, наприклад у Скандинавських країнах, — поживним ґрунтом для неї стали умови неоліберальної англо-американської моделі [3, с. 4].

Серед основних чинників виникнення глобальної фінансової кризи, на наш погляд, варто виділити такі:

- перехід до постіндустріальної стадії цивілізації, становлення шостого технологічного укладу (для якого є характерними нано- і біотехнології, інформаційно-телекомунікаційні продукти);
 - наявність диспропорцій і протиріч між країнами першого і третього світу (співвідношення ВВП на душу населення у найбагатшій країні та середнього доходу у найбідніших країнах становить 120:1) [3];
 - значна доларизація світової економіки (якщо у 1995 р. в обігу знаходилось 380 млрд дол. (2/3 за межами США), то в 2007 р. ця цифра перевищила 1 трлн дол.) [4, с. 11] визначальна роль Сполучених Штатів у діяльності міжнародних валютно-кредитних організацій (МВФ, Світовий банк та ін.);
 - дерегуляція глобальних фінансових ринків, а також відсутність ефективної глобальної координації в системі контролю та нагляду за банківською діяльністю (загальні активи п'яти банківських холдингових компаній в США на початок 2008 р. становили 6 трлн доларів США, а загальні активи усієї банківської системи перевищували 10 трлн [5]);
 - стрімке зростання сектора фінансових послуг та збільшення їх маси порівняно з реальним сектором економіки (у докризовий період емісія похідних цінних паперів становила понад 500 трлн дол. США) [6, с. 22];
 - безконтрольне зростання обсягів іпотечного кредитування (без належної оцінки ризикованості) й масова сек'юритизація наданих активів (обсяг сек'юритизованих кредитів у 2008 р. становив 28 трлн дол. США) [6, с. 22].
- Криза розпочалась у США як іпотечна, охопила банківську систему і потім поширилася по всьому світу, проникнувши до виробничої сфери, набуваючи у кожній країні особливих характеристик і форм проходження залежно від місцевої специфіки. Наслідками світової фінансової кризи стала серія банкрутств провідних банків світу та поширення впливу кризових явищ на реальний сектор господарства, різке падіння цін на світових сировинних і товарних ринках і, врешті, рецесія практично усіх національних економік. За

¹ статтю підготовлено на основі доповіді на Міжнародній науково-практичній конференції "Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми".

Таблиця 1. Генезис банківської складової сучасної фінансової кризи 2007–2011 рр.

		<i>I eman</i>
2007–2008 роки		Публічне повідомлення МВФ (Global Financial Stability Report 2007) на іпотечному ринку США
		New Century Financial Corporation USA призупиняє видачу нових кредитів у зв'язку з погіршенням повернення кредитів
		Критичний стан на межі розорення двох хедж-фондів інвестиційного банку Bear Stearns, що зумовлено значними вкладеннями в забезпеченні іпотекою цінні папери
		Уряд США оголошує про фінансову допомогу 1.2 млн дол. домогосподарствам у сприянні їм в оплаті кредитів
		<i>II eman</i>
2008–2009 роки		ФРС США оголошує про «влиття» ліквідності на ринки у розмірі 200 млрд дол. США
		ФРС США з метою запобігання найбільш масштабному банкрутству в Сполучених Штатах бере під своє керівництво Washington Mutual
		Страховання урядом США нових 30-річних іпотечних кредитів із фіксованою процентною ставкою з метою забезпечення стійкості іпотечного ринку. А також з метою стимулювання економічного попиту в США було надано сім'ям чеки в розмірі 600 доларів США на одну особу, а також впроваджено податкові пільги для покупців першого будинку в сумі до 7.500 дол. США на покупця
		Уряд Великобританії інвестував понад 79 млрд у проблемні банки Royal of Scotland та Barclays Plc. з метою їх рекапіталізації. Окрім того уряд виділив 250 млрд стерлінгів для придбання акцій HSBC, Royal Bank of Scotland Barclays, HSBC, Lloyds TSB, Standard Chartered, Abbey
		Великих фінансових втрат зазнали німецькі банки – значні гравці іпотечного ринку США –ICB, Deutsche Industriebank, Bayern LB
		Центральний банк ОАЕ «влив» 13.6 млрд дол. США в банківський сектор з метою попередження поширення кредитної кризи
		<i>III eman</i>
2010–2011 роки		На початку 2010 р. виникла загроза дефолту в Греції, де борг становить 112% ВВП. У Болгарії, Фінляндії та Кіпрі дефіцит державного бюджету перевищив дозволених 3 %.
		Після оприлюднення Центральним банком Ірландії у вересні 2010 даних щодо суми коштів необхідних для стабілізації банківської системи (45-50млрд євро) зросли побоювання щодо суверенного дефолту країни
		На початок 2011 р. агентство Moody's повідомило, що іспанським банкам потрібно до 50 мільярдів євро для рекапіталізації. А вже через кілька днів Moody's знизило рейтинг Іспанії до Aa2, що відбулося наступного дня після зниження рейтингу Греції

Джерело: на основі [6, с. 22; 4, с. 11; 8].

влучним висловом Дж. Сороса, останнім часом фінансові ринки ведуть себе як руйнівне ядро, що перелітає від країни до країни і збиває слабкіших з ніг [7, с. 155].

Оскільки суто в хронологічному плані кризові явища спочатку з'явилися у фінансово-банківському секторі, то першою реакцією на кризи стало "традиційне" зниження центральними банками облікової ставки та норм резервування для комерційних банків. Такий шлях обрали США (з 4,5 % до 0,25 %), ЄС та Японія (з 0,5 до 0,1 %) [9, с. 34].

Разом з тим, на сьогодні все ще зберігаються глобальні фінансові диспропорції, що породжують додаткові ризики для кредитних інститутів і національних банківських систем. Наприкінці 2010 р. спостерігалось різке погіршення стану бюджету окремих європейських країн, насамперед Португалії, Ірландії та Греції, що викликало слески зростання вартості запозичень на світових фінансових ринках. На думку європейських аналітиків, усупільнення приватних збитків та нарощування дефіциту бюджету в багатьох країнах супроводжується збільшенням державного боргу, а відтак, існує ймовірність другої хвилі кризи [10, с. 32; 11, с. 11].

Практично не позначилась фінансова криза на діяльності ісламських банків. Завдяки чому? Становлення системи ісламських фінансів ґрунтується значною мірою на релігійній основі з використанням принципів мусульманського права — шаріату. При цьому сакральний характер господарювання, на протигагу знеособленому меркантильному, є домінуючим. Гроші не є товаром у звичному для нас розумінні, тобто товаром, який можна продавати й отримувати відповідний зиск. Усі фінансові операції жорстко пов'язані з трансакціями матеріальних активів, тобто спекуляції і ймовірність виникнення "мильних бульбашок" є мінімальними. Основна особливість банківської діяльності

в ісламських країнах полягає у забороні отримання відсоткової винагороди за проведення фінансових операцій. Незважаючи на глобальну фінансову кризу, поширення ісламського банкінгу набирає обертів, на початок 2010 р. нараховувалось близько 300 ісламських банків, сукупні активи яких становлять понад 650 млрд дол. США [14].

Як засвідчила світова фінансова криза, найбільш уразливими до кризових явищ є країни, що мають значну частку іноземного капіталу у банківській системі. Причому, у докризовий період транснаціональні банки² і фінансові конгломерати³ вигравали від ослаблення контролю над ринками капіталу у Латинській Америці та країнах Центральної і Східної Європи. Іноземний капітал у багатьох випадках був джерелом фінансування кредитного буму на внутрішньому ринку, який супроводжувався прийманням надмірних ризиків банками і збільшенням частки праблемних кредитів. А несподіваний відплив капіталів під час розгортання кризи призвів у результаті до падіння національних валют та послаблення банківських систем. Таким чином, принциповим сценарієм розвитку криз слід вважати наступний: переоцінка зовнішніми кредиторами/інвесторами своїх ризиків — різке посилення девальваційного тиску на національну валюту внаслідок масової втечі капіталу та спекулятивних атак — виснаження офіційних резервів — девальвація національної валюти — банківська криза та дефолт за зовнішнім боргом.

Виникнення фінансової кризи в Україні, на нашу думку, було неминучим, оскільки вітчизняний банківський сектор має високий ступінь фінансового ризику та значну залежність від зовнішнього фінансування. Негативно впливає на національну економіку і особливість багатьох зовнішньоекономічних операцій, що полягає у тому, що на українську сторону припадає

оборот у натуральних формах, а завершальний її етап — грошовий надходження — здійснюються за кордоном. Іншими словами, дивілізована частина формули $G \rightarrow T \rightarrow G$, а саме — гроші, винесена за межі країни. А це, у свою чергу, сприяє появі доларизації, що рівнозначно зменшенням ролі й можливостей національної грошової системи. Таким чином, вплив зовнішнього чинника лише прискорив реалізацію внутрішніх дисбалансів у економіці України, що накопичувались протягом останніх років (див. рис. 1).

Аналізуючи макроекономічну ситуацію сьогодення, слід відмітити, що інвестиційна динаміка в Україні поки що залишається спадною. Між тим, цей ресурс зазвичай є потужним рушієм післякризового підйому економіки. В Україні сьогодні де-юре не існує жодної спеціалізованої інвестиційної фінансової установи, хоча де-факто функціонують банки, які містять у своїй назві слово "інвестиційний" [15, с. 83].

Залишається невирішеним комплекс проблем, що створюють ризики відновлення кризових явищ, а саме:

- відсутність стимулів для банківської системи у кредитуванні інноваційного розвитку та низький рівень державної фінансової підтримки інноваційної діяльності;
- концентрація прямих іноземних інвестицій на високоризикових та швидкоокупних сегментах національної економіки, а саме: фінансовій діяльності, оптовій торгівлі та посередництві;
- залежність деяких галузей від зовнішньої кон'юнктури, високий рівень зносу основних засобів та велика енергоємність вітчизняних підприємств;
- слабка розвиненість малих і середніх інноваційних підприємств, майже повна відсутність інноваційної інфраструктури, а також венчурного бізнесу;
- незацікавленість багатьох фінансових установ у ко-

² За методикою ООН, транснаціональними вважаються банки з обсягом активів не менше 2 млрд дол. США і власною мережею філій (не менше ніж у 5 іноземних державах).

³ Фінансовий конгломерат є організаційно-економічною формою поєднання банківського і небанківського бізнесу.

Таблиця 2. Програма антикризових заходів, які реалізуються в різних країнах та Україні

Антикризові заходи	Країни
1 блок – підтримка банківської системи <i>Завдання: запобігання дестабілізації (зупинки) національних банківських систем</i>	
Рекапіталізація банків	США, Австрія, Бельгія, Німеччина, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Люксембург, Португалія, Фінляндія, Данія, Швейцарія, Саудівська Аравія
Використання стабілізаційних кредитів	Франція, Іспанія, Іспанія, Італія, Швеція, Норвегія, Великобританія
Заходи по реструктуризації банківської системи з урахуванням сприяння об'єднання банків або їх націоналізація	Бельгія, Нідерланди, Португалія, Ісландія, Швеція, Великобританія, Ірландія
Заходи з розчистки балансів банків, включно з представленням державних гарантій по проблемних активах	США, Канада, Німеччина, Іспанія, Італія, Великобританія, Данія, Швеція, Швейцарія, Японія, Корея, Австралія
2 блок – грошово-кредитна політика <i>Завдання: стимулювання економічного зростання і доступу до кредитних ресурсів; недопущення дефляції; стабілізація внутрішнього ринку</i>	
Підвищення процентних ставок	Ісландія, Росія
Пониження курсу національної валюти	Україна, Польща, Бразилія, Мексика
Зниження процентних ставок з метою запобігання дефляції	США, Канада, Швеція, Норвегія, Данія, Австралія, Японія, Китай, Індія
Зниження норм резервування	Китай, Бразилія, Болгарія
3 блок – підтримка реального сектору економіки (стимулювання попиту) <i>Завдання: підтримка галузей, які зорієнтовані на внутрішній попит, за рахунок яких забезпечується занятість (кейнсіанський підхід)</i>	
Підтримка окремих галузей: 1) автомобілебудування; 2) транспортна інфраструктура; 3) енергопостачання; 4) інноваційні технології; 5) агропромисловий комплекс; 6) експорт	1) Канада, Франція, Китай; 2) Канада, Китай; 3) Франція; 4) Китай; 5) Китай, Казахстан; 6) Китай, Казахстан
Зменшення податків	Німеччина, Франція, Китай, Індія
Підвищення податків	Литва
Підтримка малого і середнього бізнесу	Німеччина, Японія, Китай
4 блок – підтримка населення <i>Завдання: недопущення «втечі» населення з банків та стимулювання збережень</i>	
Підвищення суми гарантій по вкладах	США, Канада, Бельгія, Іспанія, Італія, Кіпр, Фінляндія, Швеція, Норвегія, Швейцарія, Болгарія, Польща, Данія, Україна
Націоналізація пенсійних фондів	Аргентина
Збільшення інвестицій в освіту	Франція, Китай
Домовленості з бізнесом про збереження робочих місць	Німеччина

Джерело: на основі [12, с. 100; 13, с. 65].

мерціалізації наукових результатів, до- сить обмежене використання національ- ного науково-технічного потенціалу в інтересах України.

Основні кредитні ресурси скерову- ються на обслуговування посередниць- ких та платіжно-розрахункових опе- рацій, тоді як в інвестиції спрямовано лише 6% кредитних ресурсів. Якщо ми проаналізуємо напрями використання коштів, отриманих від міжнародних кре- дитних інституцій, то виявимо наступне: найбільшу частку в структурі зовнішніх позик займає спрямованість на підтрим- ку національної валюти — 54%, а най- менша частка припадає на інвестиційні проекти — 18% [16, с. 34]. У той же час тягар обслуговування нагромаджених боргів з року в рік стає дедалі вагомішим. Якщо навіть припинити будь-які запози- чення від сьогоднішнього дня, то випла- ти за вже наявними боргами продовжу- ватимуться до 2040 р. Таким чином, пев- на стабілізація макроекономічних показ- ників за умов тривалого збереження структурних дисбалансів вітчизняної економіки не дає підстав для висновку про забезпечення її від імовірних фінан- сово-економічних потрясінь у найближ- чому майбутньому.

Для зниження вразливості націо- нальної економіки до світових фінансо- вих криз, на нашу думку, необхідно:

- встановити систему економічних нормативів щодо діяльності інвестицій- них фондів, страхових компаній, кредит- них установ, що унеможливить створен- ня фінансових пірамід;

- запровадити ефективні методи захисту прав споживачів банківських і страхових послуг, зокрема шляхом роз- витку компенсаційних механізмів на фінансовому ринку;

- забезпечити інформаційну про- зорість фондового ринку, удосконалити систему розкриття інформації з метою отримання наявними і потенційними інвесторами надійної інформації про об'єкти інвестування й вартість цінних паперів для ефективного розподілу капі- талу;

- ввести тимчасові обмеження на імпорт відповідної продукції, яка у дос- татніх обсягах виробляється в країні або для нарощування обсягів виробництва;

- сприяти формуванню ефективного власника шляхом установлення незмінних "правил гри", забезпечення дієво- го первинного перерозподілу доходів (наприклад, шляхом прогресивного оподаткування) з метою мінімізації вторин- ного перерозподілу (соціальні допомоги, субсидії, пільги).

Продовження співпраці з міжнародними кредитними інституціями є доцільним і виправданим, якщо ґрунтуватиметься на забезпеченні стратегічних національних інтересів України [17]. Нині, на наш погляд, в співробітництві з валют- но-кредитними організаціями необхідно проведення на- ступних заходів:

- на рівні Кабінету Міністрів України: 1) проаналізу- вати доцільність та ефективність витрат на послуги інозем- них консультантів та груп управління проектами; 2) поси- лити персональну відповідальність осіб, чиї дії призвели до невиконання умов кредитних угод чи анулювання коштів позик; 3) вдосконалити систему управління позиками, що отримуються від міжнародних валютно-кредитних органі- зацій, з метою концентрації розпорядчих і контрольних функцій у Міністерстві фінансів України та усунення їх дублювання іншими органами державної влади; 4) розгля- нути звіти відповідальних посадових осіб про хід реалізації проектів, що підтримуються позиками Світового банку, вжити додаткових комплексних заходів щодо прискорення їх впровадження;

- на рівні Верховної ради постає необхідність у таких заходах: законодавчо вдосконалити механізм співпраці з

міжнародними валютно-кредитними організаціями, в яко- му визначити: 1) порядок укладення міжнародних кредит- них угод та набуття ними чинності (ратифікацію); 2) поряд- док звітності про виконання міжнародних угод та систему контролю за їх виконанням. При наданні згоди на отриман- ня іноземних позик сформулювати: 1) конкретні органи дер- жавного управління, що несуть відповідальність за виконан- ня умов міжнародних договорів та ефективно використан- ня запозичених коштів; 2) джерела обслуговування та по- вернення цих іноземних позик.

Як відомо, для вирішення питання активізації іннова- ційної діяльності вітчизняних промислових підприємств не- обхідною передумовою є розвиток банківського ринку та створення сприятливого інвестиційного клімату в державі. Для досягнення цієї мети вважаємо за необхідне:

- встановити пільги банкам, які здійснюють інновацій- но-інвестиційне кредитування реального сектора економі- ки (наприклад, звільнення банків від оподаткування прибут- ку, отриманого від операцій кредитування інноваційних проектів терміном понад п'ять років);

- створити в Національному банку робочі групи фінан- сових інженерів, функції яких мають полягати у запобіганні тиражуванню нелегітимних фінансових нововведень та інно- ваційних фінансових інструментів спекулятивного характе- ру;

- законодавчо обмежити участь держави у капіталі- зації банків з іноземним капіталом, материнські структури яких мають можливість самостійно підтримувати дочірні установи.

Рис. 1 Причини формування макроекономічних дисбалансів та чинники накопичення кризового потенціалу в Україні

Джерело: розроблено автором.

На наш погляд, посилення власних конкурентних позицій — це єдиний правильний шлях, адже згідно з обумовленими існуючими міждержавними угодами Україна не може ставити умови з іноземним капіталом в гірші умови ведення бізнесу, ніж свої національні банки. Разом з тим, велика кількість вітчизняних банків є недостатньо конкурентоздатними навіть на вітчизняному ринку, не кажучи вже про світовий. Одна із основних причин — недостатня капіталізація вітчизняних банків. Частково малі і значна кількість середніх банків виступають у ролі розрахунково-касових центрів неформальних фінансово-промислових груп, які належать їхнім основним власникам і акціонерам або перебувають у постійній залежності від стану міжбанківського ресурсного ринку. Вони практично втрачають роль фінансових посередників, здатних активно впливати на перебіг ринкових перетворень. Відсутність належного рівня капіталізації може в будь-який момент призвести до виникнення у цих банків фінансових ускладнень та спричинити у подальшому їх банкрутство. У площині врахування загальнодержавних інтересів доцільно зацікавити банки у консолідації шляхом запровадження: податкових пільг на перший час після об'єднання; пільг із відрухувань до фондів обов'язкових резервів; пільгового режиму капіталізації; адаптаційного періоду діяльності та індивідуальних економічних нормативів упродовж нього.

Для запобігання негативним наслідкам від лібералізації фінансового ринку України та розширення сегмента іноземного банківського капіталу доцільно запровадити:

- перевірку заявок на відкриття філії іноземних банків, яка, зокрема, включає перевірку загального фінансового стану материнського банку;

- законодавче забезпечення процедури відкриття усіма банківськими установами, відомостей про власників, передбачивши сувору відповідальність за приховування цих відомостей;

- адміністративне обмеження доступу іноземних банків до інвестування (в т.ч. опосередкованого через інвестиційні фонди) в стратегічно важливих секторах економіки.

У ситуації макроекономічної нестабільності та загрози нових кризових виявів особливе значення має створення конткризової інфраструктури. Така інфраструктура має включати платіжну систему, здатну забезпечити центральний банк інформацією про виконання банківськими установами платіжних доручень їх клієнтури, і трирівневу банківську систему з виділеною спеціальною групою великих

державних банків, які обслуговують системоутворюючі підприємства. Це дозволить уникати найнебезпечніших проявів кризи — припинення платежів і різкого скорочення ліквідності в економіці.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумки цього дослідження, можна дійти висновку, що ефективне протистояння фінансово-економічним кризам зумовлює необхідність суттєвого перегляду ролі держави у бік посилення її регулятивного впливу. Стійкість національної економіки до фінансових криз як внутрішнього, так і зовнішнього походження досягається як спільний результат проведення виваженої та послідовної внутрішньої економічної політики, зокрема в аспектах грошово-кредитного регулювання, управління державним бюджетом та борговими зобов'язаннями. Таким чином, для зниження вразливості національної економіки до світових фінансових криз, держава має прагнути до створення дієвих ринкових інститутів, оздоровлення макроекономічного середовища, активізації інноваційної діяльності, диверсифікації виробничої бази та технологічної модернізації, які створюватимуть реальні передумови для нарощування фінансового потенціалу та забезпечення стійкості національної банківської системи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в доведенні основних положень до рівня конкретних пропозицій та рекомендацій, які можна враховувати при розробці відповідних стратегій та інших нормативно-правових актів щодо регулювання іноземного капіталу. Подальші розробки у цьому напрямку мають бути спрямовані на дослідження впливу іноземного банківського капіталу на перспективи розвитку національної економіки.

Література:

1. Довбенко М. Як подолати економічну кризу? Рекомендації нобеліантів і українські реалії // Вісник НАН України. — 2009. — № 6. — С. 42—47.
2. Осипов Ю. М. Мировой кризис в поле зрения философии // Философия хозяйства. — 2008. — № 6. — С. 12.
3. Колодко Г. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму // Економіка України. — 2010. — № 9. — С. 4—9.
4. Europe's debts crisis spins out of control. Acropolis now / The Economist. — 2010. — May 1st — 7th. — P. 11.
5. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008. — Princeton University Press, 2009. — 325 p.
6. Зарицька І. Передумови та особливості прояву сучасної світової банківської кризи // Вісник НБУ. — 2009. — № 7. — С. 20—28.
7. Дж. Сорос Криза глобального капіталізму. — К.: Основи, 1999. — 216 с.
8. Шевченко П. Світові ринки: Японія вразила [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/markets/2011/03/14/>
9. OECD Economic Outlook // Interim Report. — March 2009. — P. 34.
10. Portugal's public finances. The apology of Socrates // The Economist. — 2010. — October 23th. — P. 32.
11. The euro — zone crisis. Green and bear it // The Economist. — 2010. — November 20 th. — P. 11.
12. Фоміна М. В. Сучасна фінансово-економічна криза: особливості та шляхи подолання // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2009. — № 6. — С. 99—102.
13. Agricultural revolution. Agricultural Bank's IPO // The Economist. — 2010. — July 10 th. — P. 65—66.
14. Sole, J. Introducing Islamic Banks into Conventional Banking Systems // IMF Working Paper. — 2009. — 28 p.
15. Гуцал І. С., Тимків А. О. Проблеми й перспективи функціонування інвестиційних банків // Фінанси України. — 2009. — № 11. — С. 78—87.
16. Суховруков А. Проблеми фінансової безпеки України: монографія. — К.: НІПМБ, 2006. — 150 с.
17. Філонова І. Міжнародні валютно — кредитні організації в глобалізаційному розвитку світової економіки // Науково — дослідна робота: формування особистості майбутнього вченого фахівця високої кваліфікації: Збірник матеріалів наукової конференції, 16 квітня 2009 р. — ТНЕУ, 2009. — С. 223—226.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2011 р.